

Hirdetési díj: 50 hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr., 2-ször 6 kr., 3-ször 5 kr., s egyeztetési beiktatás után 30 kr. helyébe. — Hirdetések felvételének helye: a kiadó-hivatalban és Demjén László könyveskereskedésében. Pesten: Zeisler M. (király-utca 60. sz.) Bécsben: Hasenstein és Vogler (Neuer-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) Rudolf Mosse off. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2.)
Nyilatkoztatók: sora után 20 kr. előleg be-
küldése mellett a szerkesztőséghez címzendők.
— Előfizetéseket s hirdetési díjak a vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

adeunap a délutáni órákban.

Előfizetési díj: 12 ft. félre 6 ft., év-
ft o. é.

előfizetheti Demjén L. és Keresz-
tak kereskedésében, hól egyes szá-
mok is kaphatók.

szállás: belső-tordautca 122. sz.
al: A tanácsház mellett, az emelet
hátsó részében.

Előfizetési feltételek

1872-iki folyamára:

sz. évre 12 ft. o. é.
ve 6 " " "
egyedre 3 " " "
óra " " "

etéseket helyben elfogad: a szerkesztő-
én László ur könyv- és Keresztény Pál
skedése.

„Kol. Köz.” szerkesztősége.

Társadalmunk bajai

különös tekintettel
az öngyilkosságra.

DOBRÁNSZKY PÉTER,
jog- és bölcsészettudor, kir. jogtanártól.

XXIV.

Mind ezek igen szépen és hangzatosan, de
egyszersmind nagyon általánosnak vannak mondva
— fogják gondolni kegyes olvasóim. Magam is
azt gondolom, azért halljuk egy kissé részleteseb-
ben: mit kell tennünk?

Sokan azt gondolják, hogy a ki ezen óriási
kérdésre felelni tud, az feltalálta a bölcsesség töl-
csérét és minden társadalmi problémát megoldott.
Pedig a felelet ép oly egyszerű, mint természetes;
mert tökéletesen kifejezi a két szó: **dolgozzunk,
mívelődjünk!**

Hízen mi ezt jól tudjuk — fognak újból csa-
lódottan felkiáltani; — ámde ép az a baj, hogy
csak tudjuk, de nem használjuk, legalább nem
egy a mint kellene.

Dehéz és végzetes dolgokat nem holmi cso-
dák által oldhatunk meg, mint azt sokan gondolják;
minden célhoz **természetes** eszközök és utak
vannak, a fő csak az, hogy éljünk velők és ha-
ladjunk rajtok.

Ep oly szépen mint bölcsen mondja Götthe:
Willst du immer weiter schweifen?

Sieh, das Gate liegt so nah.

Lerne nur das Glück ergreifen,

Denn das Glück ist immer da.

Dolgozzunk és mívelődjünk! E két szó
lényegében rejlik a megoldás és megváltás. Hány-
féleképp lehet dolgozni? Kétféleképp: lélekkel és
izmolással. A lélek munkája ép oly dolgozás, mint
a kar munkája. Azért ha azt mondjuk: dolgozzunk
és mívelődjünk, annyit tesz, mint az okról és ered-
ményről szólni. A munka az ok, a mívelődés az
eredmény.

Nem is hinnők, mennyi rejt e két szó magá-
ban. Egy egész evangélium annyit tesz, hogy ne
a másét; használj lehetőségeidet; ne légy
segitő magadon és másokon; magasabbra
nemesbire törj; azt tedd másoknak is a mi ma-
k is kíváncsok; légy forgalmas, mértékartó,
sős, takarékos, önmű; tisztelj és szeress
nkít és mindent, a mi jó és üdvös! Ime
z benne van a munk szent tanában és kö-
ben.

De ti irtóztok a munkától, azt gondoljátok,
az átok és „szükség-rosz.” Önámítás, ne-
etek önmagatoknak. munka az a csodás
melylyel magának mindenki megnyithatja az
mennyországát. A legfőbb kincs, melylyel
ntünk emberét felkeltés megadja: a munka,
szent parancs, hogy ritékeddel keresd ke-
edet!

Csak a munka teszi embert igazi emberré.
eltöltött kötelesség érte megédesíti a fekete-
ret, puha ágyat kés a kemény rögből is;
ben a haszontalanság semmirevalóság ön-
a a fejedelmi lakomának elveszi ízét, zamatját
ökeménynyé teszi a runyos ágyat.

Munka nélkül nemcsodán nincs, hanem
munka nélkül sem lehet!*)

Kérdezzetek meg csak ápolpót, ha millióivan-
nak is és fejedelmi bíbor takja is őt, vajjon hol-
log-e? Egy nagy ür, üdvölet kimerültség és maró
letuntás lesz a felelet. Nín hatalom, mely azt pó-
olja, a mit egyedül a min képes adni. Ez teszi
szentté a tulajdont is; mert látja az ember verítéke
sillog. A munka ad becsület, gazdagságot, mi-
veltséget, önértéket, boldogságot. A munka azon-
lány, melylyel az ember emri méltóságát szerez
magának, ez adja az embernek amaz erkölcsi ne-
mességet és nemesi czimert, melynek jelvénye maga
az áso meg a poróly. Korunk nem ismer kiváltságos

*) A mi különben annyit tesz, mint a fából való
vaskarikát: mert a mi szükségünk csak azért is jó (és
nem rossz) mert szükségünk.

*) Carneri: id. m. 24-257 l.
*) Gyöngyösi: szentesztet.

rendekeket: az ember erkölcsi értékének mértéke a
becsület és derék munka; a becsület és társadalmi
állás díja csak személyes érdemekkel nyerhető el.

Oh ne tartsuk bajnak a munkát: ha árnyék
nincs, a napsugarak is hiányzanak. Jól mondja
Schopenhauer a jeles német bölcsész: A mint
testünk szétbukkanna a légkör nyomása nélkül; úgy
fokozódna szükség és nehézségek hiányában az
ember kevélysége és önhittsége egész a boldonság és
düh féktelen csapongásaiig. Sőt bizonyos mennyi-
ségű baj és gond mindnyájunknak oly szükséges,
mint a hajónak a ballast és nehezék, hogy fel ne
borulhasson, hanem erősen és egyenesen járhatson.

A munka az a lángfelhő, mely kivezeti az
embert az emberek és természet rabszolgaságából a
szabadság földjére. Háta megett tört bilincsek fe-
kűsznek, homlokán a szabadság lángja ragyog!*)

Az ember nem a tökély birodalmába van he-
lyezve az Alkotótól, hanem a **törökülés** és haladás
végtelen pályájára. A ki megáll, leül, lefekszik és
nem dolgozik, azt elgázolja a haladók munkás se-
rege „a létért való küzdelem”-ben. Előttünk hívó-
lag lobog az igazság varázsútja, de a miénk
csak a szomj és törökülés e fény útán. Ne feledjük
el **Lessing** arany szavait: Nem az igazság, mely-
nek az ember birtokába jutott, vagy a melyet birni
vél, hanem azon őszinte fáradság ad az embernek
értéket, melyet az igazság megszerzésére fordított;
mert nem a birtok gyarapítja erőit, melyek növekvő
tökélyesüléséhez szükségesek, hanem az igazság
búvárlata. A birtok nyugodtá, lomhává, kevély-
lyé tesz.

Ha az Isten jobbában minden igazságot, bal-
kezében pedig az igazság után sarkaló ösztönt tar-
taná, melyhez az örökkévaló tévedhetes záradéka
volna fűzve, és azt mondaná: válassz! Hódolva
ragadnám meg balkezét és mondanám: ezt add
nekem atyám! Hízen a tiszta igazság úgy is csak
neked való.**)

Irtózzunk-e még a munkától, mely legnagyobb
áldásunk és jótévkünk? A ki irtózik a munkától,
irtózik attól, hogy ember és jobb szeretne paradí-
somai vadállattá lenni gond, munka és önérték nél-
kül, csak pillanatnyi és állati ösztöneinek élve.

Az az asszony. a ki leszakította az ismeret
fájáról az almát, legyen örökre megáldva!

Te dicő első asszonya a világnak, a ki me-
guntad azt a fénytengert, melynek nem volt árnya;
azt a létet, mely nem ismert munkát és gondot; az
ártatlanságot, melynek semmi erkölcsi becse és
értéke nem volt; a ki nem irtóztál a haláltól, csak-
hogy változatot idézhess elő; ha te voltál az, a ki
a halál nélküli életet, mely tulajdonképp az élet nél-
küli halál volna, halandó életté változtatád, azza,
a mit mi nevezünk életnek: — a világ legszellem-
dusabb első asszonya, hála teneked!***)

Hanem ha dolgozunk, kettőre kell figyelem-
mel lennünk: önmagunkra és másokra, a kik kö-
rülöttünk és velünk együtt élnek, és a kikkel együtt
teszünk egy egészet — az **emberiséget**.

A mint hamis és veszedelmes a tulhajtás és
szélsőség az egyik irányban, ép oly rossz az a má-
sik irányban. A jó és helyes, melyek csak kisu-
gázásai az igazságnak, mindig a középben van.

Első az **én**, mert minden társadalom, úgy
mint az egyén, első sorban **önként** és **önként**, és
csak azután van a többi társadalmakért, az embe-
riségért is. Az egész léte a részek lététől függ, épen
így a részek java az egész java.

Tehát ha megrovást érdemel az elzárkozó és
tekinteteket nem ismerő hazafiság, nem kevésbé
megrovandó és áldástalan a világpolgáriság mér-
téktelen tulhajtása. Azt mondják: a hazafiság és
politika megronthat, megölhet, én azt mondom,
hogy a hazafiatlanság **biztosan** megöl;****) mert

*) Schopenhauer: Parerga und Paralipomena.
Berlin 1862. II. 314. l. Fröbel: Theorie der Politik,
Wien 1864. I. 288. l.

**) Lessing: Werke, Berlin. 1838—1840. X.
49. l.

*) Carneri: id. m. 252. l.

*) Carneri: id. m. 252. l.

az feladása és elárulása a faji, törzsi vagy nemzeti
sajátságok- és eredetiségeknek, melyek nemhogy
kiirtandók és egy egyetemes mintába öntendők,
hanem ép arra valók, hogy egymást kölcsönösen
támogassák és kiegészítsék. Csak így lehet ezer-
alaku szépség, dús, gazdag változat, ragyogó szin-
ponpa és mégis zengzetesen egybejáró összhang
az embervilágban ép úgy, mint a természet vilá-
gában.**)

Azért az első, a mire törekednünk kell: a
nemzeti miveltetés; mert Toldynak arany szavai
szerint:**) „kincsünk a **nemzetiség**, melynek
legnagyobb veszedelme az idegen miveltetés, de
egyszersmind legerősb, valódi gyémántpaizsa a
nemzeti miveltetés lehető magas fejlesztése és el-
terjesztése.”

Gy.-Sz.-Miklós, 1871. Decz. 30-án.

Tisztelt szerkesztő ur! A királyhágón-inneni poli-
tikai lapirodalom lelkesült szavakkal hívja fel olvasó kö-
zönségét azon újabb irányra követelésére s támogatására,
melynek célja Magyarországot nemcsak mint politikai
államot szolgálni hírlap-irodalmi működésével, hanem
legnemesebb feladata segédkezet nyújtani arra, hogy ha-
zánk a mai modern államok sorába emelkedjék s az ál-
talános kulturai előhaladás tág mezéjén haladva a kül-
föld előtt is mint ilyen legyen ismertette. Midőn a politi-
kai lapirodalom nem szorítja háttérbe közvetlen ren-
deltetését, t. i. az ország s a külföld jogi, állami viszo-
nyai-, törökvéseinek ismertetését, de e mellett hazánk és
egyek vidékeinek belételeire is kiváló figyelmet fordít:
egyszersmind tért nyitott azon üdvös cél kivételére is,
mely hazai, társadalmi viszonyainkat, az ország közmi-
velődési intézményeit, a bel politika eseményeit az orszá-
gal magával megismertetni igyekszik; hatni kíván azok
fejlesztésére, s a felmerülő kitanó bajok és hiányok, or-
voslására; e részben méltán számít a hazai értelmiség
támogatására, mint, hogy ez minden hazafinak módjá-
ban áll, de kötelessége is.

Van az erdélyi rész keleti szögletében egy terü-
letre nézve kicsiny, de tulnépes felföld: Gyergyó, körül-
ölelve az erdélyi Kárpátok magas hegylánczaitól. Van-e
szegény vidéknek egy központja: Szent-Miklós mezővá-
ros, melyből elvetve jelenik meg néha-néha egy nyilt-
téri czikk, mely tehát nem békés haladásunk vagy álla-
potunkról ismerteti meg Csik-szék e részét, noha lenne
olyas valami is időközönként, mi érdekelné az alantabb
fekvő megyék lakóit is, annyival is inkább, mivel ezen
hegytetőn elzárt kallant úgy tudják s úgy tekintik, mintha
egy zord égllyu s vadnépü Kamcsatka volna. Tapasz-
talásból tudom.

No midőn valaki még épen Gyergyóról beszél, az
úgy hangzik — ismét biztosan tudom — hogy nem ki-
vándorzik senki ezel közlebről megismerkedni.

Van is ennek fizikai oka némi részben; mert nem
említve azt: hogy az ide vezető udvarhely-csikszeredai
s a parajdi rozsz utak közelebb nem várakozhatják az or-
szág belsejéhez ezen a kímészettől már elzárt fensikót,
az égalyra nézve is kifogásunk lehetne s protestál-
nánk is az ellen, mint olyan tüzesvérű prokatori nép, ha
lenne ki előtt, mivel bizony sokacska az a 6—7 hónapos
tél, kevés az az esső 3 hónapi nem nyár, hanem tavasz,
és ismét nem sok a mi szép, ama jótékony 2 hónapi ősz.

Hát a nyár hol maradt? Az nem jelenik meg ná-
lunk s így csak három évszaktól különböztethetünk meg,
illetőleg ad nekünk itt a természet, de azért mégis csak
12 hónapból áll az évünk.

Hideg van is télen, de nem szibériai, hanem úgy
18—24 R°.

E vidék levegője s vize egészséges; van nemereje,
nem a lapot értem, hanem azon csipős hideg szélet,
melynek „Békény szele” a neve.

A mi legfőbb említést érdemel, oly kitűnő roz-
s terem Gyergyóban, milyen tán sehol sem. Buza, a mi
kevés, elég szép; törökbuza csak kertekben a város

Amott is mint itt, minden az okoknak lassan fejlődő és
erő gyümölcse.

*) Humboldt: Kosmos. I. 5—6. l. Mohl: Ency-
klop. 16—17. l. Renan: „Az értelmi és erkölcsi reform”
előszavában; Helwing: Zeitschrift d. preuss. stat. Bu-
reaus. 1862. 274. l. igen helyesen mondja: „Seien
wir gerecht gegen einander; — nicht jede Nation kann
Alles; alle bedürfen einander und ergänzen sich nach
göttlichem Rathschlusse gegenseitig.”

Renan Ernő nevezett munkájában a következőket
mondja: A cél magasabb mint egyik vagy másik faj
győzelme: minden faj a humanitás szolgálatában áll,
minden fajnak a maga módján kell betöltenie hivatását.
— Hasonlóan kiemeli a fajsajátosság hasznát és bajait
Müller v. Königswinter: Roderberg „Salon”-jában.
1871.

Roscher: Die Grundlagen der Nationalökonomie.
Stuttg. 1868. 20. lapon „Der Kosmopolitismus ohne
Vaterlandsliebe, der Patriotismus ohne Gemeindetreue
und Familienliebe sind mehr als verdächtig; aber auch
umgekehrt. Diess die Brücke zwischen den grossen
scheinbaren Gegensätzen. — Tudjuk továbbá, hogy leg-
szellemesebb férfiak péld. Kossuth is mennyire ellene
van a világpolgárrá való elmállásnak.

**) Melyeket a tudom-akadémiában 1870 január
1-én monda

közt, s az is az ugynevezett havasi törökbuza, t. i. ró-
videsövü s igen aprószemű. Zab s árpa nagy mennyi-
ségben terem

Zöldség megteremne, majdnem minden; ha a ko-
rai s késői fagyok miatt 2—3 ízben is ne kellene vete-
ményezni, s természetik így is, csak nem oly nagy meny-
nyisítéssel, a mely kielégítné szükségét.

A gyümölcsfák, habár sokkal lassabban s nagyobb
gondozás mellett, felnőnek s hoznak gyümölcsöt; sajnos
azonban, hogy még középünk becsülni s ápolni —
mint kellene — nem tudja, s szereti, ha készen kapja a
máséból. Sohová sem is viszuok talán annyi gyümölcsöt
s zöldséget Maros- és Udvarhelyszékről, mint Gyer-
gyóba.

Tűzelőfája, noha havasok közt vagyunk, ahhoz
képest drága, s kivált bükk nem oly bőven van. Erdőink
roszul, vagy sehoggy sem kezeltetvén, elpusztultak s kö-
zelben gyérülnek. Egy öl bikkfa 7—9 ft., a fenyőfa 4 ft.
Megjegyzendő, nem köb öl, hanem csak magassága,
hossza egy-egy öl, szélessége majdnem csak félöl.

Társadalmilag jobban állunk. Van Szt-Miklóson
egy „olvasó kör”, mely a következő lapokat járhatja:
„Pesti Napló”, „Hon”, „Kolozsvári Közlöny”, „Magyar
Polgár”, „Vasárnapi Ujság”, „Politikai Ujdonságok”,
„Nemere”, „Kronstädter Zig”, „Bolond Miska” s az
„Üstökös”-t; van az olvasó körnek meglehetősen számu
könyvtára. Továbbá van egy állandó működvelő szinár-
sulat csinos szinpad s ruhátári kellékekkel, egy dal-
s zeneegylet. Ezekről más alkalommal, ha tisztelt szer-
kesztő ur megengedi, elmondunk egyet-mást.**) Most
idejegyzem a gyergyói községekben megválasztott tör-
vényhatósági bizottság tagjainak neveit: Gyergyó-Szt-
Miklóson: Agoston Károly atesperes, Genesi Alajos,
János Sándor, Kedves Tamás, Lázár Menyhért, Sándor
István. Gyergyó-Ditróban: Bajkó Mátyás, Csibi Fe-
rencz, Csibi Alajos, Mezei Ignác, Puskás Antal, Puskás
István, Siklódi Péter és tölgyesi Spir János. Gyergyó-
Alfaluban: Gáll Ignác, Gáll Elek, Győrfi János, Kon-
csag Antal, Koncsag Márton, Szakács Antal. Gyergyó-
Ujfaluban: Bálint Károly Jekesz, Elekcs Márton, Egyed
Mihály, Mihálydeák János. Gyergyó-Remetén: Balázs
Elek, Puskás Sámuel, Portik Ferencz és ifj. Veres Ist-
vau. Gyergyó-Szárhegyen: Csergő Zsigmond, Czim-
balmas József és Oláh Tamás. Gyergyó-Csomafalván:
Portik Lajos, Pál József és Köllő Ignác. Gyergyó-
Kilyénfalván: Deák János, Főrika Agoston és Simon
Gergely.

Mind oly férfiak, kik méltó érdekek képviselik e
vidék ügyeit.

Boldog újévet a honnak s t. szerkesztő urnak!
J—sz.

Legújabb táviratok.

Bécs, jan. 2. A császár holnap este tér vissza a
vadászatról; holnapután délelőtt a magyar miniszterek
tanácskozást fognak tartani leginkább a horváth ügyek-
ben, hihetőleg ő felsége elnökle alatt; az nap este az-
tán a magyar miniszterek mindnyájan viszatérnek Pestre
hol a horvát értekezések tovább folynának. Hogy ezek
itt eredményre nem vezettek, ma már csaknem bizonyos-
nak látszik: mindkét részről nehezen elpalástolható bi-
zalmatlanság mutatkozik s kölcsönösen igyekeznek saját
álláspontjaikhoz szilárdul ragaszkodni.

Az itten levő horvát nemzetiek gyakori értekező-
seket tartanak a lengyel képviselőkkel, kiknek részéről
azonban nem igit találnak szívélves fogadtatásra. A len-
gyekek beismerik a horvát ellenzék tehetetlenségét.

Zágráb, jan. 2. Alkotmánypárti színezetű bécsi
tudósítások szerint a nemzetiekkel folytatott értekezletek
félbeszakadtak; Bedekovich lemondása elfogadtatásra. Sa-
hay magas állomást nyer Bécsben, Mollináry bányhelyet-
tes lesz. E hírek itt meglepő és elkeserítő hatást gyako-
rolnak.

Bécs, jan. 2. A kormány a reichsrath ez üléssza-
kában hír szerint nem teszi be a választási reformra
vonatkozó javaslatot, ellenben az államnak az egyház-
zal szembeni viszonyát illetőleg nyújt be javaslatot. —
A felirati bizottság elhatározta, hogy a lengyel kérdést
csak a választási reformmal összefüggésben fogja érinteni.
Bukarest, jan. 2. A kamara a vasuti szerződés
19 cikkét megszavazta; legközebb holnapután az egész
előterjesztmény el leend intézve; mire a kamara 20
napra elnapoltatik.

Berlin, jan. 2. A császár Roont, saját kérelmére
felmenté a tengerészeti ministeri teendőkől, — legme-
legebb köszönetét felelvén ki a tábornok buzgóságáért.
Stosch tábornok tengerészeti ministerre nevezetett ki. —
A „Kr. Zig” szerint a tengerészeti ministerium közvetlen
a birodalmi kancellárnak lesz alárendelve, s a bir.
kancellári hivatalal coordinált állást nyerend.

Udvarhelyszéki deákpárti polgáraihoz

A küszöbön álló 1872. évi képviselő választások
országszerte elutasíthatlanul előtérbe állították a part
szervezkedés szükségessé voltát.

*) Köszönettel

Iskola Alapítvány - Kolozsvár Központi Egyetemi Könyvtár © Fundatia pentru Scoală - BCU Cluj-Napoca.